

FOCUS

OP DE

KLOKKENTOREN

IN DINAN

**DOORHEEN
DE EEUWEN**

**VILLES
& PAYS
D'ART &
D'HISTOIRE**

OVERZICHT

- 3 DE KLOKKENTOREN
DOORHEEN DE EEUWEN**
- 5 BEZOEK AAN HET MONUMENT**
- 6 DE TOREN**
- 7 HORLOGE HAMZER**
- 8 DE KLOKKEN**
- 10 1771 : EEN ANDERE KLOKKENTOREN**

Fotocredits:
Foto's 1, 5, 7, 8, 9, 11
©Afdeling Behoud - Stad Dinan
Foto's 3 en 4
©Museumcollectie Dinan - Stad Dinan
Foto's 10 en 11
©Departementale archieven Ille-et-Vilaine

DOORHEEN DE EEUWEN

1. Uitzicht van de klokkentoren
in de 19e eeuw. Coll. 1983-01-08, Museum van Dinan.

Al meer dan vijf eeuwen domineert de 43 meter hoge klokkentoren de historische stad Dinan. Het monument werd gebouwd als herinnering aan de groeiende politieke macht van de bourgeoisie van Dinan en is nu een toeristische trekpleister aan de oevers van de Rance.

DINAN EEN HANDELSSTAD

Dinan werd in de jaren 1040 gesticht en vestigde zich al snel als een centrum voor de productie en herverdeling van goederen. In de 12e en 13e eeuw werden landbouwproducten, te beginnen met wijn van de oevers van de Rance, geëxporteerd naar Vlaanderen en de Britse eilanden, maar vanaf de 14e eeuw kwam hennepdoek op de voorgrond. Tegelijkertijd zorgden de privileges van de hertogen van Bretagne ervoor dat de markten en braderieën van Dinan nog aantrekkelijker werden, waardoor het economische belang van de stad nog groter werd.

DE BEVESTIGING VAN DE BOURGEOISIE

In 1283 werd Dinan onderdeel van het hertogelijke domein. De stad floreerde en de hertogen probeerden de steun van de bourgeoisie te krijgen. Na de overwinning in de Bretonse Successieoorlog (1341-1365) verleende hertog Jan IV vrijheden en privileges aan enkele van zijn "goede steden", zoals Dinan. Aan het einde van de 14e eeuw kreeg de stedelijke gemeenschap vorm. De teksten suggereren het bestaan van een raad van notabelen onder leiding van een burgerlijke procurator, bijgestaan door een zogenaamde miseur die verantwoordelijk was voor het bijhouden van de eerste gemeentelijke rekeningen.

VAN DE GEMEENTELIJKE TOREN...

Ondanks hiaten in de bronnen, wil de overlevende hertog Frans II de inwoners van Dinan toestemming gaf om een gemeentelijke toren op te richten.

1.1. Commissie van het Kabinet van de Burgemeester van de Stad en Gemeenschap van Dinan voor Sieur Charles Pinot Sieur du Clos, 9 juli 1744. Oude collectie, museum van Dinan.

Volgens dezelfde overlevering legde Jehan de Rosnyven, gouverneur van Dinan tussen 1471 en 1481, de eerste steen. Hoewel het gemeentehuis vrij bescheiden was, was het met een hoogte van 43 meter lange tijd het hoogste monument van de stad, en torende het boven de klokkentorens van de parochiekerken en de schoorstenen van het hertogelijke kasteel uit... een heel symbool.

... TOT HET BELFORT

In 1500 werden de privileges van de stad Dinan versterkt met de installatie van een auditorium. Zeven jaar later verhief Anne van Bretagne de gemeentelijke toren tot Belfort. Na Rennes en Fougères was Dinan de derde stad in Bretagne die dit privilege kreeg. Ter ere van deze gelegenheid gaf de vorst, samen met burggraaf Jan van Rohan, de toenmalige gouverneur van Dinan, de naam "Anne" aan een klok. Deze klok, aangedreven door een uurwerkmechanisme dat in 1498 door de Duitse horlogemaker Hamzer werd gemaakt, verving de parochiekerken door elk kwartier te slaan, waardoor de bourgeoisie van Dinan controle kreeg over de tijd.

DE GEMEENTE ONDER HET OUDE REGIME

In 1619 vaardigde Koning Lodewijk XIII officiële regels uit voor gemeentelijke instellingen. In die tijd bestond de gemeenteraad uit twintig raadsleden, zes schepenen, een griffier, een boekhouder en een "procureur-syndicus". In 1672 werd het ambt van burgemeester in het leven geroepen. Vanaf de 18^e eeuw werd deze functie steeds belangrijker, zowel op een verkiesbare als

op een niet verkiesbare basis. Hoewel de reiziger Dubuisson Aubenay de aanwezigheid van het auditorium in de klokkentoren in 1636 vermeldt, werd de zaal op de tweede verdieping tot de Revolutie gebruikt voor vergaderingen van de gemeenteraad. De archieven werden daar ook opgeslagen onder zodanige omstandigheden dat ze niet goed bewaard konden worden: Een beraadslaging van 29 november 1780 vertelt ons dat "de kamer bestemd voor de beraadslagingen van de Stadsgemeenschap is [...] blootgesteld aan een aanzienlijke vochtigheid, de archieven die zich daarin bevinden verslechteren op een manier die alleen kan worden verholpen door de genoemde kamer te verwarmen, maar de schoorsteen is absoluut onpraktisch [...]"

EEN EMBLEMATISCH MONUMENT

De oude toren werd tijdens de revolutionaire periode voortdurend verplaatst en uiteindelijk verliet het gemeentebestuur de toren ten laatste in 1794. Hoewel het in de 19e eeuw niet echt werd gebruikt, sloeg het in 1907 toch alarm toen Dinan werd getroffen door de laatste grote brand, waarbij vijf portiekwoningen werden verwoest. De klokkentoren, die in 1910 op de monumentenlijst werd gezet, werd samen met die van Fougères het laatste belfort van Bretagne. Sindsdien biedt het monument een uitzonderlijk panoramisch uitzicht over de middeleeuwse stad en verwelkomt het elk jaar tienduizenden bezoekers.

1. Uitzicht vanuit één van de kamers van de klokkentoren.

2. Toegang vanaf de rue de l'Horloge via de beeldhouwde portiek.

3. Uitzicht van de toren vanaf de passage de l'Horloge.

BEZOEK AAN HET MONUMENT

De klokkentoren ziet er sober uit en doet meer denken aan een donjon dan aan een stadhuis, maar het is niettemin een opzichtig gebouw wat de buitenkant betreft - zoals blijkt uit het prachtige beeldhouwde portiek dat vanaf de rue de l'Horloge toegang geeft tot de binnenplaats van het monument - en functioneel wat de indeling van het interieur betreft.

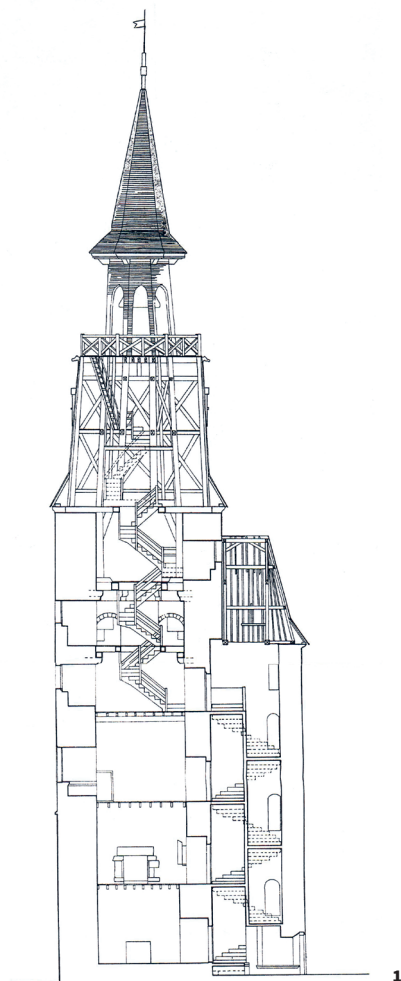

**1. Doorsnede
van de klokkentoren.**

DE TOREN

De klokkentoren is gebouwd op een vierkant plan van 8 meter aan de basis en krijgt een achthoekige vorm op de vierde verdieping. Het heeft een groot zadeldak met daarop een spits van dikke leisteel van Sizun. Een wenteltrap verbindt de toren met een torentje aan de westgevel. De trap heeft 73 granieten treden en een houten constructie. Het torentje is bekroond met een dubbel zadeldak met een half dak.

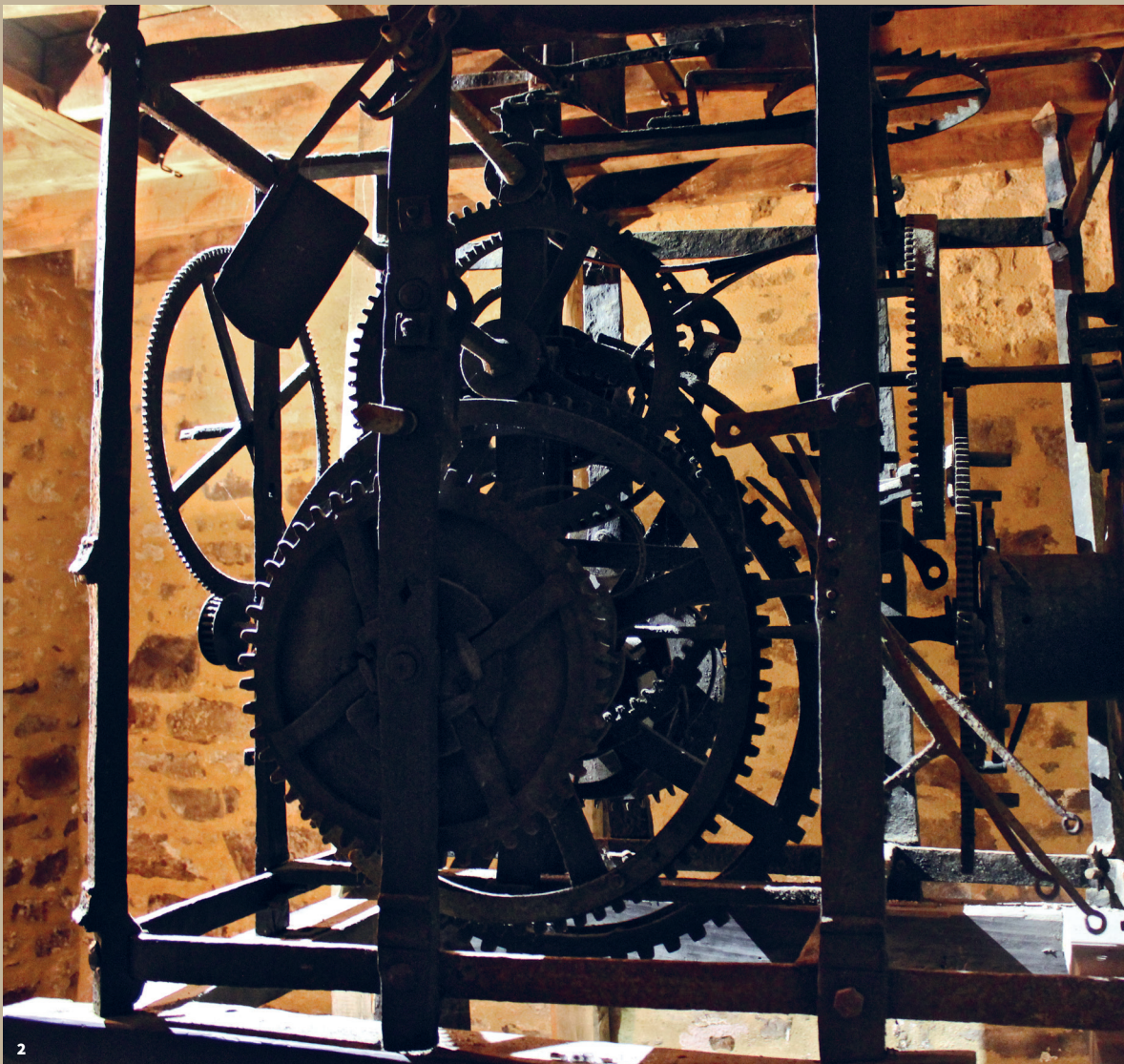
De kamers zijn klein en worden verlicht door ramen die door de dikke muren heen prikken en voorzien zijn van zitbanken. Kleine open haarden bieden beperkt comfort, zoals blijkt uit een document uit 1780: "U kon er niet lang blijven zonder een zeer scherpe en bijna ondraaglijke kou te voelen."

HORLOGE HAMZER

Op de begane grond van de toren bevindt zich een indrukwekkend uurwerkmechanisme dat in 1498 in Nantes werd gemaakt door een Duitse klokkenmaker genaamd Hamzer. Het mechanisme is gemaakt van smeedijzer met pinakel en lamier en is, in het oudste gedeelte, volledig voorzien van pinnen. Oorspronkelijk bestond de klok uit een wijzerplaat met één wijzer - de uurwijzer - en vlak daarachter het slagmechanisme. Daarachter bevond zich het bewegingsmechanisme. Het stenen contragewicht ligt nog steeds op de vloer. Een rekening uit 1681 vertelt ons dat het jaarloon van de horlogemaker 33 Franse livres per jaar bedroeg... 3 Franse livre meer dan het jaarloon van de gemeentesecretaris.

2. Het Hamzer-mechanisme, bewaard in de klokkentoren.

1. De klok "Anne", opnieuw gegoten in 1906.

2. Uitzicht op de stad en de kerk van Saint-Malo de Dinan vanaf de klokkentoren.

3. Klok gegoten in 1823 in Villedieu.

DE KLOKKEN

In 1507 doopte hertogin Anne de zware bronzen klok met haar voornaam. Het Franse opschrift herdenkt deze gebeurtenis :

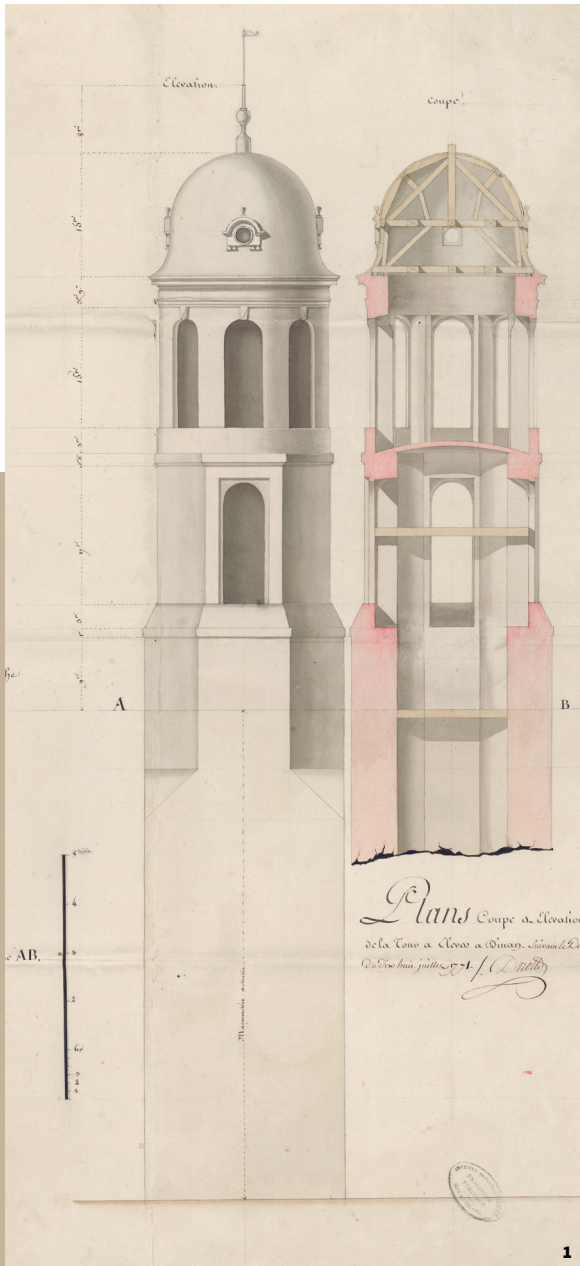
**ANNE POUR VRAY IE FVS NOVMEE
EN L AN MIL CINQ CENT SEPT
DES NOBLES DE LA VILLE NOVMEE
TIERCE DE CE PAYS EN EFFET
IE FUS EN CE TVIT AN FONDVE
AV MOIS D'AOVST PAR PHILIPES BVFFET
ET DE BON MESTAL BIEN RANDVE
DV POYS DE SIX MIL ET SEPT**

Vier eeuwen lang luidde de klok het uur in Dinan, maar in 1906 moest de beschadigde klok worden vervangen. De gemeenteraadsleden waren verdeeld tussen degenen die de klok in de collecties van het museum wilden houden en degenen die het metaal liever wilden hergebruiken om een nieuwe klok te gieten. Na verschillende debatten wonnen die laatsten en werd de klok opnieuw gegoten in een werkplaats in Douai. De oude inscriptie en de wapens van Bretagne, Rohan en Dinan werden echter toegevoegd. Er werden ook twee andere Franse referenties toegevoegd: “Je me nomme la Duchesse Anne” en “Refondue en 1906 dans les fonderies Vauthy de Douai”. Drie kleinere klokken: Jacqueline, Françoise en Noguette hangen nog steeds boven in het Belfort en luiden elk kwartier de klok.

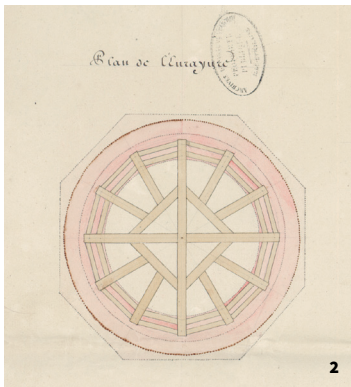

1. Project voor een Belfort dat in 1771 in Dinan gebouwd zou worden door ingenieur Dorotte. Departementale archieven van Ille-et-Vilaine, C490/1.

1771: EEN ANDERE KLOKKENTOREN

Begin 1770 moesten het timmerwerk en de dakbedekking van de klokkentoren grondig worden gerepareerd. Op 14 juni 1771 besloot de heer Vaugrena, burgemeester van Dinan, om noodwerkzaamheden uit te voeren en vroeg de rentmeester van Bretagne om ingenieur Dorotte te laten komen om het gebouw te onderzoeken. Op 23 augustus werd de schatting gepresenteerd aan de gemeenteraad... die tot haar verbazing ontdekte dat de ingenieur voorstelde om met het werk het uiterlijk van de oude middeleeuwse toren aanzienlijk te veranderen.

Het project had geen betrekking op de onderste verdiepingen. Omdat ze gebouwd zijn van parement, geloofde de ingenieur dat ze sterk genoeg waren om de aanpassingen te ondersteunen die op het derde niveau zouden beginnen. De basis van de klokkentoren is dan wel vierkant, maar dit niveau was achthoekig en volledig van hout. Dorotte stelde voor om deze te vervangen door een gemetselde bovenverdieping, nog steeds achthoekig van vorm, maar verlicht door vier brede openingen.

2. Project voor een Belfort dat in 1771 in Dinan gebouwd zou worden door ingenieur Dorotte - detail van de koepel.

Departementale archieven van Ille-et-Vilaine, C490/1.

3. Zicht vanuit de lantaarn van de klokkentoren.

Het vierde niveau, de “lantaarn”, werd het meest veranderd. De ingenieur stelde voor om hem te metselen en te vergroten. Acht grote openingen zorgen voor een duidelijk uitzicht over de stad en versterken tegelijkertijd het monumentale karakter van het gebouw. Ten slotte werd het grote leien dak met de schuine zijden vervangen door een koepel.

Wat betreft het algemene uiterlijk en de decoratieve elementen die Dorotte voorstelde, sluit dit project aan bij de grote bouwprojecten die in die tijd werden uitgevoerd in Bretonse steden als Nantes en Rennes. Het getuigt ook van de sterke invloed van de klassieke architectuur in de 18e eeuw en laat zien dat Dinan niet vreemd was aan grote artistieke bewegingen.

Er werd een commissie aangesteld om het project, dat door de ingenieur op 6.400 Franse livres werd geschat, te onderzoeken. Na het raadplegen van “de meest bekwame timmerlieden, metselaars en dakdekkers in de stad”, kwam het op 28 augustus 1771 met zijn conclusies. De Gemeenschap, die de werkelijke kosten van de operatie op meer dan 10.000 Franse livres schatte en ook melding maakte van structurele problemen, stuurde de rentmeester van Bretagne een negatief advies en verzocht “dat de ontbrekende reparaties aan de klokkentoren in de huidige vorm en met het huidige materiaal worden uitgevoerd. “ Door een gebrek aan geld, en waarschijnlijk ook een gebrek aan wil van de toenmalige gemeenteraadsleden, is het project van Dorotte er nooit gekomen. De klokkentoren werd in zijn oorspronkelijke staat hersteld en houdt het middeleeuwse imago van Dinan in stand.

«DE KLOK VAN GENOEMDE STAD LIJKT
WAT HET GEBOUW BETREFT
MIN OF MEER OP DIE VAN RENNES,
MAAR DE GONG IS NIET ZO GROOT EN IS
BOVENDIEN IN BETERE STAAT EN KAN
VAN VERDER WEG GEHOORD WORDEN.»

Anonieme auteur, «Dinan en 1635» in Revue de Bretagne, de Vendée et d'Anjou, tome IV, 1890.

In de buurt :

Het kasteel van Dinan

Rue du Château
02 96 39 45 20

De basiliek Saint-Sauveur

Place Saint-Sauveur

De kerk Saint-Malo

Grand-rue

De kapel

Sainte-Catherine

Rue Chauffepied

De stadswallen van Dinan

Info :

De klokkentoren
Rue de l'Horloge
02 96 87 02 26
dinan.fr

Dinan, stad van kunst en geschiedenis

1986 deel uit van het nationale netwerk van steden en landen van kunst en geschiedenis. De afdeling Behoud is verantwoordelijk voor een aantal taken:

- Het begrijpen en de waardeverbetering van ons erfgoed
- De bescherming, het onderhoud
- Het herstellen van erfgoed
- Het bevorderen van architecturale, stedelijke en landschappelijke kwaliteit
- Het publiek bewust maken van erfgoed in al zijn diversiteit
- De ontwikkeling van erfgoed en cultureel toerisme

Het Ministerie van Cultuur en Communicatie kent het Franse label van de stad van kunst en geschiedenis toe aan lokale overheden die zich inzetten voor een alomvattend beleid om hun erfgoed te beschermen en te promoten bij het grote publiek. Het garandeert de competentie van de teams van de erfgoedafdeling en de kwaliteit van de ondernomen acties.

Dit document is opgesteld door de afdeling Monumentenzorg van Dinan, stad van kunst en geschiedenis.

Afdeling Monumentenzorg en -ontwikkeling
Gemeentehuis Léhon
Place d'Abstatt - Léhon
22100 Dinan

02 96 87 40 40
patrimoine@dinan.fr

Ontdek het programma van Dinan, stad van kunst en geschiedenis :

dinan.fr
chateaudedinan.fr

Teksten

Simon Guinebaud

Grafisch ontwerp

Afdeling Communicatie gebaseerd op het grafisch charter van de steden en dorpen van kunst en geschiedenis

Drukwerk

Roudenn Grafik - Dinan

VILLES
& PAYS
D'ART &
D'HISTOIRE

Dinan
Léhon